

איריס לויטן

האקורדיוניסט המזמר, המרקד, המלחין והמעבד

עמי גלעד עם להקת הנחל,
להקת כרמון ועוד...

עמי גלעד נולד בשנת 1939 והתחנך בתל אביב. כמי שבא מבית מוסיקלי – אימו הפליאה לשיר – נמשך כבר מגיל צעיר לעולם המוסיקה בכלל, לשירי אותה תקופה ששמע מתנגנים ברדיו, ולעולם ריקודי העם בפרט.

בעודו תלמיד בית הספר היסודי 'יסוד המעלה' בעיר, החל עמי את צעדיו הראשונים בריקודי עם כחניך בתנועת הנוער של הגדנ"ע. כך גילה את האקורדיון על צליליו הקסומים ועוצמתם.

כדי לספק את סקרנותו מנפלאותיו של האקורדיון, למד עמי לנגן אצל **צבי כספי**, מורה לנגינה באקורדיון. במקביל, רקד עמי היכן שרק אפשר.

• נחרץ גורלו המקצועי

השמועה על איכות נגינתו המצוינת באקורדיון של עמי הצעיר (11-12) עשתה לה כנפיים בתל אביב, שבאותה תקופה (שנות ה-50 של המאה הקודמת), כמעט כולם הכירו את כולם ובמיוחד בקהילת הריקוד העממי, הגיעה גם אל **יואב אשריאל** שהיה "האורים והתומים" בתחום.

"כדי לרקוד, הגעתי לחוג של יואב אשריאל בבית הפועל (שכבר לא קיים ברחוב אוסישקין, א.ל.), מספר גלעד. "מישהו לחש לו שאני גם מנגן באקורדיון. יואב אמר לי: 'קח אותו, נגן'. ניגנתי ומצא חן בעיניו, ממשיך גלעד.

בתום המבחן הקצר, פסק אשריאל: "רקדנים יש לי מספיק, אני צריך אקורדיוניסט". ובכך, בעצם, קבע את עתידו המקצועי של עמי הנער כנגן אקורדיון.

• בין ריקוד לנגינה

לא עזרו לעמי גלעד מחאותיו: "אני אוהב לרקוד, אני מוכן גם לנגן, אבל אני רוצה לרקוד", הפציר באשריאל. "חסרים אקורדיוניסטים", השיב לו יואב נחרצות. "וזהו. הכניס אותי מיד לעניינים, לימד אותי מהירויות ומקצבים שמתאימים לריקוד."

להפועל תל אביב הייתה גם להקת מחול, שהכוריאוגרף שלה, היה יואב אשריאל. הוא ולא אחר. "תנגן גם ללהקה, תלווה אותה בחזרות ובהופעות", הציע לי יואב.

לא קשה לנחש איך הרגיש עמי, שהיה חצוי בין הריקוד שכה אהב לנגינה.

• גם נגן וגם רקדן

בהמשך דרכם המשותפת, אשריאל התרצה מתישהו, שעה להפצרותיו של עמי גלעד, וסופסוף איפשר לו גם לרקוד. היה זה בלהקת "פעמי מחול" שהוקמה במקום להקת הפועל תל אביב שהתפרקה. שם, לראשונה, עשה עמי גלעד את צעדיו כרקדן על הבמה. שם, לראשונה, גם רקד וגם ניגן.

השמועה על
איכות נגינתו
המצוינת
באקורדיון של
עמי הצעיר (11-12),
עשתה לה כנפיים
בתל אביב,
שבאותה תקופה
(שנות ה-50 של
המאה הקודמת),
כמעט כולם הכירו
את כולם.

עם האקורדיון ולהקת הנח"ל

להקת הנח"ל, עמי גלעד עם האקורדיון הלבן

עם משלחת הנוער הדמוקרטית לפסטיבל מחולות בינלאומי בוינה, אוסטריה

• שמו הולך לפניו

דבר נגינתו באקורדיון של נער הפלא, עמי גלעד, חצה את גבולות תל אביב, העיר שבה נולד והתחנך. עד לפתח תקווה הגיע.

"שמואל צמח, איש התרבות בעיר, היה האדם הראשון שהעסיק אותי בתשלום כמלווה מוסיקלי של להקות מחול," נזכר גלעד. "זו הייתה חוויה מיוחדת, אבל אני בכלל רציתי לרקוד."

• לא נפסיק לרקוד

"אהבתי מאוד לרקוד בהרקדה התוססת בחצר קפה בוסתן ליד כיכר דיזינגוף," נזכר עמי בחיוך. במקביל, רקד בחוגים של מירה ויואב אשריאל שזכו לפופולריות עצומה, בבית 'הפועל', ובבתי הספר "אחד העם" ו"דובנוב".

טרם גיוסו לצה"ל, ליווה גלעד באקורדיונו גם חוגים בהדרכתן של מירה אשריאל בבית הספר החקלאי עיינות – שם, אגב, התחנך יונתן כרמון – ושל תרצה הודס בבית לסין בתל אביב.

• פריחת האקורדיון

"באותם ימים לא היו עדיין תקליטים של ריקודי עם, לא קלטות, ולא דיסקים," מסביר גלעד. הכלי המוסיקלי היחידי שבאמצעותו התנהל חוג, חזרה, הופעה – כמו גם שירה בציבור וריקוד עממי, היה האקורדיון. בהחלט אפשר להזדהות עם אהבתו של עמי גלעד לכלי הנפלא הזה. גם אני נשביתי בקסם צליליו. לי זה קרה כ"אהבה מצליל ראשון".

"במקרה הטוב," ממשיך לתאר גלעד, "היתה גם דרבוקה. במקרה עוד יותר טוב, היה מישהו שחילל בחליל צד, או בחלילית. הגיטרה הגיעה יותר מאוחר. עכשיו אני נזכר, שיואב החזיק בידו גם תוף מרים, טמבור, בשביל הקצב."

• הבחירה בלהקת הנח"ל

כשהגיע זמן גיוסו של עמי לצבא, קיבל את עצתו של יואב אשריאל, "מורי ורבי", בלשונו של גלעד, להיבחן ללהקה צבאית. "אני אתקשר, אני אברר", הציע-השתדל אשריאל בכל ליבו למען בן טיפוחיו.

"הפור נפל על להקת הנח"ל שהייתה הטובה ביותר מבין שלל הלהקות הצבאיות שפעלו באותה תקופה," מדגיש עמי. "להקת הנח"ל הייתה אז הלהקה. לא הייתה כמוה," נזכר עמי בעיניים בורקות.

שירי הלהקה התנגנו מעל גלי האתר ללא הפסקה, כמו גם שירי הלהקות הצבאיות

עם תרצה הודס

"הפור נפל על להקת הנח"ל, שהייתה הטובה ביותר מבין שלל הלהקות הצבאיות שפעלו באותה תקופה," מדגיש עמי. "להקת הנח"ל היתה אז הלהקה. לא היתה כמוה," נזכר עמי בעיניים בורקות.

האחרות בתקופת נערותו של גלעד, אך שיריה של להקת הנח"ל נעמו לאזנו המוסיקלית של גלעד הצעיר, יותר מאלה של כל השאר.

"אהבתי מאוד את העיבודים הקוליים שלהם, ופשוט התחברתי אליהם," מנמק גלעד את התעניינותו-העדפתו לשרת דווקא בלהקת הנח"ל. "רמתה המקצועית היתה גבוהה," ממשיך גלעד, "הקפידו על כל מילה, על ההגייה הנכונה של המילים. עבדו שם על דיקציה נכונה, כך שהמאזין יכול היה להבין כל מילה," הוא מסביר.

• האודישן

"הגעתי להיבחן כזמר-שחקן. לא סיפרתי שאני אקורדיוניסט. קיבלתי אטיוד (תרגיל במשחק, א.ל.). שיחקתי. אבל יוס'לה אורג, שהיה האקורדיוניסט של הלהקה והכיר אותי כמנגן, סיפר לאורי זוהר שהיה מפקד הלהקה, שאני מנגן באקורדיון. אורי אמר לי: 'קח אקורדיון, ונגן'. ניגנתי את 'מול הר סיני', קופי כמו בתקליט, 'משחזר בסיפוק עמי. ואז אמר לו זוהר, 'אתה זמר-שחקן בלהקה לא תהיה', כי התפעל מנגינתו: 'תהיה האקורדיוניסט שלנו'.

בהמשך, מסתבר, שיחקו לעמי מזלו וכשרונו, ובנוסף לתפקידו כאקורדיוניסט בלהקה, קיבל הזדמנויות לתת קולו גם בשירה, אהבתו הנוספת אחרי הריקוד.

• חזרות קפדניות

בתום הטירונות במחנה 80 הצטרף עמי ללהקת הנח"ל. חזרות הלהקה נערכו ביפו במבנה המיתולוגי רב השנים של פיקוד הנח"ל. הן נערכו עד השעות הקטנות של הלילה עם המון אהבה ומוטיבציה להצלחה. "תהליך העבודה שלנו היה כזה," מפרט עמי:

**משהבין עמי
שתחביבו - הנגינה
באקורדיון -
הופך למקצועו,
החליט להישאר
באמריקה,
להתפתח
מקצועית,
ולהרחיב
את השכלתו
המוזיקאלית
הפורמלית,
והשתקע בניו יורק.**

עמי מוביל את הרקדנים בדבקה רפיה

עם להקת כרמון בבוגוטה-קולומביה

עם חיים טופול

עם דובי זלצר ויהורם גאון

"העיבודים לשירים הגיעו מוכנים מהמלחינים. כל אחד מחברי הלהקה למד את תפקידו. בשלב הבא עבדנו על העמדת השיר על הבמה. בסופו של התהליך, המלחין היה מגיע בכבודו ובעצמו לחזרה, כפי שהגיעה **נעמי שמר** כותבת ומלחינת "ולס להגנת הצומח" בקליפ הנודע, והעירה הערותיה למבצעת הסולו הכה מוכשרת **ירדנה ארזי**, כדי ללטש ליטוש אחרון ומדויק, ואז, קדימה להופעות. בתקופתי האקורדיוניסט היה אחראי על הצד המוסיקלי. אחריו, כבר הביאו מדריך מוסיקלי מקצועי מחוץ ללהקה, כמו: **יאיר רוזנבלום**, **בני נגרי**, **אריה לבנון**. בכל מקרה, כאן נוסף לי גם התואר מנהל מוסיקלי. גם לאורי היתה הסמכות להעיר הערותיו. והוא העיר."

• **אורי זוהר**

"אורי היה איש במה, הבין מה זו במה, על בוריה באופן אינטואיטיבי. הוא ממש עשה לנו בית ספר, מחמיא עמי בהתפעלות, שלא פגה עם השנים, למפקדו הנערץ. "כשרונו של אורי, היה אז בחיתוליו. אורי אהב להשתובב, לעשות מעשי קונדס, אבל לזכותו ייאמר, שידע את הגבול. גם לאחרים לא נתן להשתולל, הציב גבולות והשליט בלהקה משמעת קפדנית. מי שהתיר את הרסן, קיבל נזיפה, ממשיך גלעד."

• **זכרונות נעמי**

את **נעמי פולני**, שעבדה עם הלהקה, זוכר עמי, כאשת במה מקצועית, אבל לא קשוחה, שהשיגה מבוקשה בדרכה הנעימה, עם חיוך תמידי בזוויות פיה.

• **מחול בחו"ל**

עם שחרורו מהצבא, המשיך עמי ללוות באקורדיונו להקות מחול. הפעם, גם מחוץ למדינת ישראל ב"פסטיבל הנוער הדמוקרטי" בווינה עם להקה לאומית ייצוגית של רקדנים מכל קצות הארץ. "הפסטיבל התקיים כל 4 שנים. בכל פעם במדינה אחרת, "מציין עמי. בהמשך הצטרף ללהקת כרמון האגדית בהופעותיה בעולם.

• **תחביב שהפך מקצוע**

בתום סיור הופעות מוצלח עם להקת כרמון בארצות הברית, נשאר שם גלעד והלהקה שבה ארצה בלעדיו. משהבין עמי שתחביבו – הנגינה באקורדיון –

הופך למקצועו, החליט להישאר באמריקה, להתפתח מקצועית, ולהרחיב את השכלתו המוזיקאלית הפורמלית. הוא השתקע בניו יורק, ובחר באפשרות ללמוד תיאוריה, ניצוח והלחנה במכללה המוסיקלית הנודעת "מאנס".

• **הקשר האמריקני**

על שהותו באמריקה שעשתה לעמי גלעד טוב והתאפיינה בפריחה תעסוקתית ובהעשרה אישית, חזר פעמיים. הראשונה התארכה לכ-11 שנים בהן התמקצע בתחום. הוא עשה עיבודים מוסיקליים לתקליטים לריקודי עם בהנהלתו של אבי המחול הישראלי-עממי ביבשת אמריקה, **פרד ברק** (במקור – פריץ ברגר).

פרד ברק מתואר בויקיפדיה כרקדן, כוריאוגרף, מורה למחול, נושא הדגל בתפוצות, (במיוחד בקנדה ובארצות הברית) בלימוד והפצת ריקודי עם ישראליים, גם בכתובים כמו, מעל המגזין 'הורה' – כתב עת שיסד וערך.

עם יואב אשיראל

אורי זוהר אהב להשתובב, לעשות מעשי קונדס, אבל לזכותו ייאמר, שידע את הגבול. גם לאחרים לא נתן להשתולל, הציב גבולות והשליט בלהקה משמעת קפדנית.

בשנת 1962, כאשר שהה בניו יורק, פרד ברק ביקש **מדני עוזיאל** ליצור ריקוד קליל למתחילים. עמי הלחין את השיר, **נחמיה שרעבי** כתב את המילים, **גאולה זוהר** שרה, ודני חיבר את הצעדים לריקוד "את ואני". הריקוד נרקד עד היום ונחשב לקלאסיקה בקרב חוגי ריקודי העם ברחבי העולם.

על פי חוקרת המחול **יהודית (ג'ודי) ברין אינגבר**, פרד ניהל פסטיבל שנתי למחולות עם ישראלים בניו יורק בשנים 1953-1978.

בד בבד חיבר ברק ריקוד עם במעגל, "**פריילך**" שמו, ללחן שכתב עמי גלעד.

"פרד ביקש ממני שאכתוב מנגינה בגוון חסידי", אומר גלעד. גם **משה אסקיו** אהב את הלחן המקפיץ המעורר השראה שחיבר גלעד, וחיבר את "**חניתה**", ריקוד מעגל, גם הוא לאותה מנגינה. צד נוסף לפעילותו

הענפה של פרד ברק בשדה המחול בא לידי ביטוי במחנות ריקודים שארגן באמריקה.

"את **שלמה ממן** פגשתי לראשונה במחנה "בלוסטאר" אותו ייסד פרד בצפון קרוליינה. שלמה הוזמן כיוצר אורח, "נזכר גלעד.

● אמריקה - 2

בפרק הזמן השני - בשנות ה-80 - השתקע עמי גלעד במיאמי, פלורידה. גם שם באה לידי ביטוי רוחו המוסיקלית, בעיקר בחינוך לדור הצעיר. אבל לא רק. הוא הקדיש ממרצו גם לתוכניות מוסיקליות כשדרן בתחנות רדיו ישראליות מקומיות.

בפסק הזמן בין שתי השהויות בארה"ב, השתתף עמי בארץ כמלווה מוסיקלי בהפקות של **אברהם דשא פשנל** (פשה) שהיה אז שם דבר בבידור הישראלי:

- "צץ וצצה", 1969, מופע מוסיקלי מפזמוני **נתן אלתרמן**.

- "שירי החומש", משירי **איציק מאנגער** שנכתב בשנת 1935 בורשה.

- "חיי כלב", (אני נכחתי באולם וזוכרת את **גדי יגיל** הנפלא מצחיק בטירוף. א.ל.).

- "גאמבו", 1971.

עמי גלעד המשיך בהלחנה, ומתמיד בה גם היום.

משדר ברדיו קול השלום במיאמי

מעבודות הלחנתו, בין השאר: "ספרי לי כינרת", "מלאך קטן שלי" למילותיו של ניסן פרידמן, "יברך השם וישמרך" למילים מתפילת שחרית. לפני כן הלחין ללהקות צבאיות כמו פיקוד צפון, פיקוד דרום וצוות הווי הנדסה קרבית: "תוגה של סתיו", "שמור לי על משמר הגבול", "לילה בלי מקלט", "בסיני מותר", "מה שרצוי ומה שמצוי".

ואכן, לימים, בנוסף לנגינתו באקורדיון יחבר עמי גלעד גם **לחנים יפים שיקרמו עור וגידים לריקודי עם**, יעסוק גם בתחום העיבוד המוסיקלי הודות ללימודים אלה שפתחו עבורו צוהר לרזי עולם המוסיקה הקסום.

● מימון להקלטות

כמו עמי גלעד ישנם בוודאי עוד אנשים שאינם רוויים נחת, בלשון המעטה, מהקידמה והדינאמיות הטכנולוגית בהקשר של ריקודי העם. עמי מציף את הנושא, ואף שכדאי בדרך כלל להתקדם וללכת עם הזמן, הרי שבמקרה זה הוא מיצר על השינוי שנוצר בתהליך העבודה.

עם יונתן כרמון

במיאמי עם גדי ביטון

"פעם, מספר עמי בעגמומיות-מה, יוצרי הריקודים היו פונים אלי שאכתוב מנגינות עם 'הוראות הפעלה', עם הכוונה מיוחדת לגבי הסגנון, האווירה והמקצב. הם היו אחראים גם להמשך תהליך העבודה, לעיבוד ולהקלטה. ואילו היום, מעדיפים להשתמש במוצר המוגמר, בשירים המושמעים בכל מקום, מהרדיו ועד לרשתות החברתיות, ובעיקר היוטיוב, שירים שכפי שהם. הם מוכנים לתהליך היצירה הכוריאוגרפית, בעוד אני 'תקוע' עם 36 מנגינות, שכדי למסור אותן ליוצרים, אני צריך לדאוג לעיבוד ולהקלטה - שיהיה להם מוכן. זה מאוד יקר. מניין אביא כסף?" זורק בכאב שאלה רטורית לחלל האוויר בכאב.

הוא חדור תקווה שהעמותה החדשה לשימור ריקודי עם שלא מכבר הוקמה, תכלול לא רק יוצרי ריקודים אלא גם מלחינים - כותבי מנגינות.

• 9 דברים שלא ידעתם על עמי גלעד:

1. הופיע עם "כמעט כל אומן שחי", בלשונו ההומוריסטית של עמי גלעד.
2. שר יחד עם אריק איינשטיין בפזמון שיר של להקת הנח"ל "12 טון".
3. ניגן בהקלטת הרקדה של יואב אשריאל, ששודרה בתוכנית רדיו חודשית "לרוקדים הידד" בקול ישראל. יכול להיות שהקלטה זו הייתה הקדימון של התוכנית של **אבנר נעים** "בצעד תימני", שהפכה ל"רוקדים ושרים". התוכנית שודרה במשך הרבה שנים ברשת גימל בהצלחה ענקית חודרת לבבות וחוצה גבולות.
4. חיבר לחן נוסף לשיר "לפנות ערב". את ריקודו של **אלי רונן** רוקדים ללחן של **סשה ארגוב**.
5. חיבר לחן נוסף לשיר "אין שירים אחרים", שאת מילותיו כתב **יוסי גמזו** והלחין **משה וילנסקי**.

6. הריקוד "שירי" שיצר שלמה ממון, מבוסס על מנגינה שהלחין עמי גלעד עם השם של בתו **שירי**.

7. השתתף בהפקת סדרה של תקליטורי ריקודי עם "לא נפסיק לרקוד" בעריכת **אבנר נעים** ובהפצה של חברת האחים ראובני.

8. כתב מנגינות חדשות - 'דבקה' ו'הפרח ואני' - לאבנר נעים.

9. הנחה שירה בציבור בפתיחת תוכנית הרדיו המצליחה של **יענקל'ה אגמון** "בירה ומצב רוח".

עמי והאקורדראון

בפסק הזמן בין שתי השהויות בארה"ב, זכה עמי להשתתף בארץ כמלווה מוסיקלי בהפקות של אברהם דשא פשנל (פשה) שהיה אז שם דבר בבידור הישראלי.